

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Н. В. Прямухіна

**ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ
РИНКОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

МОНОГРАФІЯ

Київ
Видавництво Ліра-К
2015

УДК 332.14
ББК 65.04
П85

Науковий редактор:

О. В. Фінагіна – доктор економічних наук, професор Черкаського державного технологічного університету

Рецензенти:

М. С. Пашкевич – доктор економічних наук, професор ДВНЗ «Національний гірничий університет» Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри обліку і аудиту (м. Дніпропетровськ)

В. П. Дубіщев – доктор економічних наук, професор Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка, завідувач кафедри економічної теорії та регіональної економіки (м. Полтава)

Д. В. Солоха – доктор економічних наук, професор Київського національного університету культури і мистецтв, завідувач кафедри економіки та менеджменту (м. Київ)

*Рекомендовано до видання рішенням Вченої ради
Черкаського державного технологічного університету
(протокол № 16 від 15.07.2015 р.)*

Прямухіна Н. В.

П85

**Проблеми та особливості ринкової трансформації
регіональної економіки : монографія / Н. В. Прямухіна.** – Київ:
«Видавництво Ліра-К», 2015. – 332 с.

ISBN 978-617-7320-22-6

Наукове дослідження присвячено актуальним проблемам формування та розвитку регіонального ринкового простору України в умовах трансформаційних перетворень. Розглянуто питання адаптації світового досвіду управління ринковими трансформаціями до вітчизняних реалій та обґрунтовано його пріоритети на регіональному рівні. Визначено ключові напрями дослідження трансформацій та складові українського регіонального менеджменту.

Розраховано на фахівців з регіональної економіки, науковців, викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

ISBN 978-617-7320-22-6

УДК 332.14
ББК 65.04

© Прямухіна Н.В., 2015

© Видавництво Ліра-К, 2015

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЗНАТЬ ПРО ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКОВОГО ПРОСТОРУ	8
1.1 Теоретичні особливості трансформацій та процеси суспільного прогресу	8
1.2 Державне та регіональне регулювання трансформацій регіонального ринкового простору України	25
1.3 Методологічні засади трансформацій регіонального ринкового простору	47
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРИ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКОВОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ	63
2.1 Архітектура регіонального ринкового простору в умовах трансформацій	63
2.2 Регіональна ринкова архітектура як об'єкт економічних потреб і інтересів	84
2.3 Формування архітектури регіонального ринкового простору під впливом трансформаційних процесів	99
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКОВОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: СВІТОВИЙ ДОСВІД	120
3.1. Трансформації регіонального ринкового простору: досвід розвинених країн	120
3.2. Особливості формування архітектури регіонального ринкового простору у постсоціалістичних країнах	134
3.3 Проблеми інтеграції України у світовий ринковий простір ..	158
3.4 Адаптація зарубіжного досвіду трансформаційних процесів до українських реалій	173

РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО СВІТОВОГО РИНКОВОГО ПРОСТОРУ	186
4.1 Вітчизняний досвід трансформацій ринкового простору.....	186
4.2 Проблеми та особливості дослідження ринкових трансформацій у регіонах України	203
4.3 Фінансові ресурси територій як фактор активізації реальної економіки регіонального ринкового простору.....	219
4.4 Роль малого підприємництва у фінансовому просторі регіонів	235
РОЗДІЛ 5. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ЗНАНЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	246
5.1 Можливості методології Форсайт в оцінці перспектив розвитку регіонального ринкового простору.....	246
5.2 Використання сценарного підходу в регулюванні трансформаційних процесів регіонального ринкового простору	260
5.3 Оцінка спрямування трансформацій та моделі розвитку ринкового простору у Черкаському регіоні	270
ПІСЛЯМОВА	288
ЛІТЕРАТУРА	303

Перелік скорочень

АКС	—	адміністративно-командна система
АПК	—	агропромисловий комплекс
АРР	—	агентства регіонального розвитку
АР	—	автономна Республіка
ВАТ	—	відкрите акціонерне товариство
ВВП	—	валовий внутрішній продукт
ВРП	—	валовий регіональний продукт
ГЗК	—	гірничо-збагачувальний комбінат
ДП	—	державне підприємство
ЄС	—	Європейський Союз
ІТД	—	індекс технологічних досягнень
КП	—	комунальне підприємство
МБ	—	моделі Байеса
МГУА	—	метод групового урахування аргументів
НАН	—	Національна Академія наук
НДДКР	—	науково-дослідницькі й досвідчені конструкторські розробки
НТП	—	науково-технічний прогрес
ПАТ; ПуАТ	—	публічне акціонерне товариство
ПДВ	—	податок на додану вартість
ПП	—	приватне підприємство
ПрАТ	—	приватне акціонерне товариство
ПРООН	—	програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
ТОВ	—	товариство з обмеженою відповідальністю
ФРР	—	Фонд розвитку регіонів
ХПП	—	хлібоприймальні підприємства
ЦСЄ	—	Центральна і Східна Європа
дол.	—	доларів
млн. грн.	—	мільйон гривень
од.	—	одиниць
рр.	—	роки
тис.	—	тисяча

ПЕРЕДМОВА

В останні роки в Україні простежується значний інтерес науковців та практиків до широкого кола питань щодо розвитку регіональної економіки та регіонального менеджменту. Така наукова думка віддзеркалює потреби суспільства у прискоренні темпів ринкових трансформацій, переходу на європейські стандарти ведення бізнесу, зміни структури та архітектури ринкового середовища, визнання критеріїв ефективності ринків та ринкової інфраструктури, унікальності та неповторності регіональних господарських комплексів. Актуальність питань, що поставлені часом, загострюється з позиції економічної та соціальної ефективності ринкових змін, відповідності інформаційному прогресу, використанню ринкового потенціалу територій, нарощування темпів інтеграційних процесів.

Дослідження ринкової трансформації в останньому десятиріччі на рівні регіонів є неактуальними з позиції таких процесів та явищ як: європейська інтеграція; інформаційна прозорість діяльності бізнесу; кластеризація європейського бізнесу; визнання ефективності діяльності регіонального менеджменту та ін. Відповідно розробка державних і регіональних стратегічних планів, прогнозів, діагностування та моніторинги ринкового середовища набувають нового наповнення і потребують визнання системного спрямування світовому прогресу.

Активний відгук у науковому середовищі набуває питання ринкових змін, системних трансформацій державного та регіонального регулювання економічних процесів. Це — питання підтримки змін у пріоритетах розвитку національної економіки, а саме — відмова від «сліпої» підтримки великого бізнесу; неконтрольованість ринкової, державної та регіональної влади; децентралізація економіки та визнання, разом із бізнесовими, економічних інтересів населення регіонів; потреба в новій архітектурі ринків із центром інформаційний ринок.

Монографічне дослідження присвячене вивченню таких питань:

- сучасна теорія та методологія ринкової трансформації та процеси суспільного прогресу;
- державне та регіональне регулювання трансформацій регіонального ринкового простору України;
- проблеми та особливості формування архітектури регіонального ринкового простору: національний та зарубіжний досвід;
- проблеми інтеграції України у світовий ринковий простір;
- можливості методології Форсайт в оцінці перспектив розвитку регіонального ринкового простору;
- використання сценарного менеджменту для управління трансформаційними процесами регіонального ринкового простору.

У цілому робота спрямована на системне визначення проблем розвитку ринкової трансформації на рівні регіональних утворень, їх оцінку та співвіднесення до світових змін та економічних пріоритетів розвитку. Особливу увагу приділено питанням адаптації світового досвіду регулювання регіональної економіки новітніми інструментами прогнозування (методики та технології Форсайт), визначення перспектив руху трансформаційних зрушень.

Дослідження формує системний європейський погляд на процеси ринкової трансформації в регіонах України, визначення проблемних питань та особливостей, що стримують рух інтеграційних процесів.